

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

mestni učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 11.

Ljubljana, 1. rožnika 1890.

XXX. leto.

Vsebina: Prof. Fr. Orožen — Ljubljana: O zemljepisnem pouku. — Štef. Primožič — Postojina: Osnova novih pravil vdovskega društva in učiteljstvo na Kranjskem. — Prof. R. Čuček — Koper: Slovenski del učnih načrtov za ljudske šole na Primorskem. — L. Stiasny — Kamnik: Nekaj črtic iz šolskega življenja v Kamniku v minulih stoletjih. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Književnost. — Dopisi: Iz Kranja. — Iz Komna. — Iz radovljskega šolskega okraja. Iz kamniškega okraja. — Vestnik „Pedagogičnega društva“ v Krškem. — Vestnik. — Uradni razpis učiteljske službe. — Listnica uredništva.

O zemljepisnem pouku.

II. O važnosti zemljepisnega pouka.

Gotovo ne najdeš odraslega človeka, ki ne bi imel vsaj nekoliko zemljepisnega znanja; celó na najnižji stopinji stoječi divjaki imajo kolikor toliko zemljepisnega znanja in to znanje si pridobé sami polagoma s tem, da pohajajo po različnih krajih radi hrane ali plena. Če pa imajo divjaki in pastirski narodje kolikor toliko zemljepisnega znanja, ni li omikanemu človeku to znanje potrebnejše? Seveda pozna divjak navadno le svoje obližje, kar mu je najpotrebnejše. Tudi mi moramo spoznavati ožjo domovino, potem razširiti svoje znanje slično koncentričnim krogom, tako da se polagoma seznanimo s širšo domovino.

Ne moremo si misliti domoljubja brez natančnega znanja naravnih krasot in znamenitostij domovinskih. Gotovo bomo tem bolj ljubili svojo domovino, čim natančneje jo poznamo in da se ta ljubezen ukorenini v otrocih, doseči moramo glavni smoter zemljepisnega pouka v ljudski šoli, da se razširi

domoznanstvo. Kdo se ne sponinja v tujini z veseljem domačega kraja, kjer mu je tekla zibelka in kamor ga vežejo mladostni spomini.

„Tebe poznam,
Tebe čislam,
Kakor so mnogi storili;
Záte živim,
Záte gorim,
Kraj moj domači premili!“ —

V širjem pomenu pa je zemlja in potem svet domovina človeška. Vsak človek si skuša pridobiti kakšen pojem o vesoljnem svetu; če mu pa v tem obziru ne pomaga zemljepisni pouk, imel bode napačne in čudne nazore o svetu. —

Da pa je zemljepisno znanje potrebno tudi pri pouku drugih predmetov, znano je gotovo vsakemu. Poleg drugih predmetov zahtevata posebno zgodovina in prirodopis zemljepisnega znanja. Zemljepisni pouk razširi duševni obzor, kar je gotovo pri vsakem pouku velike važnosti. Pri vedno rastočem prometu vsak človek sam najbolj čuti potrebo

zemljepisnega znanja. Ne samo učenjaki, raziskovalci, častniki itd. morajo se dobro seznaniti z zemljepisom; tudi mali trgovec, obrtnik in kmet ne morejo več biti brez zemljepisnega znanja. Ljudska omika se vedno bolj širi, kar nam kaže od leta do leta rastoče število knjig in časopisov med prostim narodom. Treba pa zemljepisnega znanja, da koristi ljudstvu prebiranje knjig in časopisov.

Ali v tej meri mu ga ne more podati ljudska šola. Saj tudi ni mogoče, da bi si pridobil učenec na tej stopinji tisto znanje v zemljepisu, kakor bode potreboval v praktičnem življenju. Toliko pa mora podati ljudska šola učencu gledé zemljepisa, da si bodeta odrasli mož in žena na dobljeni podlagi sama razširila svoje zemljepisno znanje gledé praktičnih potreb. Pravi temelj in samo zemljepisni vedi lasten je zemljevid in s tem se mora seznaniti otrok, predno zapusti šolske klopi. Razumeti mora zemljevid, kajti marsikomu bode dobro služil v poznejšem življenju.

III. Metodčna načela pri zemljepisnem pouku.

Pred vsem se mora zahtevati od učitelja, da temeljito poučuje zemljepis ter se vestno pripravlja za dotično uro. Ne zadoštuje, da površno prelišta dotično berilo pred poukom, ampak pripravljati se mora vestno iz kake obširnejše knjige ter si napraviti načrt, po katerem bode obravnaval posamezna zemljepisna vprašanja. Razumeti mora pred vsem zemljevid ter iz njega brati vse, kar mu ponuja zemljevid, ki je podlaga zemljepisni znanosti. Zemljevid nam podaja in ponuja to, česar ne moremo neposredno opazovati, če tudi ne tako živo in natančno, kakor lastno opazovanje. Učitelj mora tedaj prepotovati ter si natanko ogledavati in opazovati šolski okraj vsaj njega bližnjo okolico. Čim več potujemo in sicer peš, da dobimo priliko vse natančneje ogledati si, tem večje bode naše zemljepisno znanje iz lastnega opazovanja. Potovati pa moramo s specijalnim zemljevidom v roki, da se tudi privadimo zemljepisno gledati.

Pri pouku samem pa se mora učitelj držati načela, da ne stori sam ničesar, kar učenec sam premore; ali pa se mora vsaj prepričati, če je učenec zmožen to sam storiti. Šele, kadar se je učitelj prepričal, da tega ne premore vprašani učenec, tedaj naj se obrne do drugoga, da mu prihiti na pomoč. V zadnji vrsti stoprav pridí učitelj s svojo pomočjo, ki se pa ne sme dalje raztezati, nego je neobhodno potrebno. Učenec mora imeti zavest, da tudi že sam nekoliko vé in zna. Nepedagogični pouk vzgaja malorčne in boječe učence, ki nimajo pojma o svoji moči in se tudi ne zavedajo tega, kar bi sami lahko storili. Pouk se mora naslanjati na mnogo vprašanj, ki vodijo učenca do tega, da kolikor mogoče sam reši zahtevano zemljepisno nalogo. Kar si je učenec sam pridobil, to postane njegova prava lastnina in vzbuja v njem veselje do dela in zanimanje do predmeta, kar je ravno pri zemljepisnem pouku velike važnosti. Iz tega pa je razvidno, da se mora učitelj posluževati pri zemljepisu heuristične metode in na to gledati, da postanejo učenci samouki, ki si bodo v poznejših letih sami razširili potrebno zemljepisno znanje.

Če se je učitelj vestno pripravljaj, spuščaj se ne bode v nepotrebne podrobnosti in malenkosti in razlagal bode otrokom iz zemljepisa samo take stvari, katere so jim potrebne gledé drugih predmetov in praktičnega življenja. V poštev mora jemati razumnost in nadarjenost učencev ter izbirati samo tako zemljepisno gradivo, katero je prikladno učencem, da se doseže namen, katerega ima zemljepisni pouk v ljudski šoli. Težja zemljepisna vprašanja naj prihrani za zadnje leto, ko se je otrokom že bolj razbistril um, da jih morejo razumeti brez težave.

Učni načrt za ljudske šole na Kranjskem ne prisvaja zemljepisnemu pouku tiste važnosti, kakor nekaterim drugim predmetom in odmeril mu je le malo časa. Na nerazdeljenih jednorazrednih ljudskih šolah je odmerjena zemljepisnemu pouku in zgodovini v drugem oddelku samo po jedna ura in v tretjem oddelku po dve uri. Treba tedaj gle-

dati na to, da se skromno odmerjeni čas dobro porabi. Velike važnosti je ponavljanje tega, kar je otrokom že znano. Treba je tudi pomisliti, da nimajo učenci dostikrat nikakih ali le malo učnih pripomočkov pri roki. Da tedaj ne bode hiral zemljepisni pouk, treba vednega ponavljanja in sicer mora učitelj pri ponavljanji paziti, da še podaje vmes kaj

novega in izpremeni tudi način ponavljanja, ker s tem se pri ponavljanji ohrani zanimanje za predmet v otrocih. Gledati mora na to, da vedno ponavljanje ne postane dolgočasno. Da se pa to doseže, treba učitelju temeljitega znanja in spretnosti pri zemljepisnem pouku. — (*Dalje prih.*)

Prof. Fr. Orožen — Ljubljana.

Osnova novih pravil vdovskega društva in učiteljstvo na Kranjskem.

Že tretji pot se pravila vdovskega društva prenavljajo v dosego obilnejšega števila udov. Bode li nova osnova srečnejša? Oglejmo si stvar!

Ako služi učitelj 10 v pokojnino vštavnih let, ima kakor znano on in njegova obitelj pravico do redne pokojnine, oziroma vzgojnine. Posledica temu zakonu je, da taki učitelji nimajo pravega veselja samo ob sebi k društvu pristopati, dasi jim isto po dveletni preizkušnji obeta v slučajih smrti, njihove vdove in sirote zdatno podpirati. Bodo li po novi osnovi taki učitelji rajši pristopali društvu? Obljubuje se jim manj, kakor po starih pravilih, zahteva pa ravno toliko. Odgovor ni težak.

Kaj pa porečemo mi mlajši, ki še nimamo 10 v pokojnino vštavnih let k tej novi osnovi pravil? Govoril sem o tem že z mnogimi gg. tovariši-neudi društva. Vseh sodba je bila jednoglasna: s to osnovo ni nič, mi po teh pravilih nikakor ne moremo pristopiti. Pristopili tedaj ne bodo niti stari niti mladi; za Boga svetega, društvo se vendar ne misli s kitajskim zidom obdati! Do sedaj je vendar še kateri tacih pristopij k društvu in imel prijetno zavest, da ne bo njegova družina, ako on umrje pred spolnjeno dobo 10 definitivnih let, popolnoma brez pomoči. Kdaj pa potrebujejo vdove učiteljske najnujnejše pomoči, če ne tedaj, ako od dežele ne dobivajo redne pokojnine, kar se hvala Bogu ne zgodi dostikrat, pa

se vendar zgodi? Tedaj naj pa vdovsko društvo res pomaga, kakor je bilo v starih pravilih ne pa, kakor se namerava preurediti. Kaj je takej revici pomagano z letnimi 20 gld.? Društvo si je v osnovi novih pravil izvolilo načelo: Kolikor dalj časa je ud pri društvu, toliko večjo pokojnino dobi vdova. To stališče je pa popolnoma napačno. Podpora bodi vedno jednaka in naj se odmeri v znesku 120 gld. na leto brez ozira na število sirot. Pravično je pa, da tirja društvo od mlajših večjo letnino, kakor od starejših udov. Za načelo naj velja: Letnina se manjša po številu let, kar je kdo pri društvu. Ista naj znaša prvih pet let po 12 gld. na leto, drugih pet let po 10 gld. na leto in tako dalje vsakih pet let za 2 gld. manj. Od 30. leta dalje naj pa udje plačujejo po goldinarji na leto. Starostni goldinarji naj se odpravijo, dveletna preizkušnja pridrži in čez 40 let starih društvo ne vzprejema drugače, kakor da plačajo tolikokrat po 12 gld., kolikor so čez 40 let stari.

Ta načrt je pravičen in dober na vse strani. Odpravljena bi bila tožba starejših udov, da plačujejo za mladi rod, odpravljena bojazen mlajših, da bi vdove dobile premalo pokojnino. Društvo bi pa tudi, kakor sem preračunal, ne imelo v primeri s sedaj veljavnimi doneski nikake izgube.

„Miza je bila pogrnjena, povabljenih gostov pa le ni bilo“ tako nekako je bilo v zadnjem „Uč. Tov.“ čitati. Brez zamere, ako